

ΓΙΑΝΝΗ ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ

Η φυηλιάδα
Η φυηλιάδα
της Άννας-Νικοηάκαινας
της Άννας-Νικοηάκαινας

Χρονικό

ΒΟΥΝΙΜΑ 4

ΓΙΑΝΝΗ ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ

Η ΦΥΛΛΑΔΑ
ΤΗΣ ΑΝΝΑΣ ΝΙΚΟΛΑΚΑΙΝΑΣ
(Στην Κόνιτσα τη δεκαετία του 1870)

Χρονικό

ΒΟΥΝΙΜΑ 4

2004

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΚΟΝΙΤΣΑΣ
ΑΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 49783
ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 9-8-2005
ΑΡΙΘΜ. 889.3

κωδ εγχ: 3301

© Γιάννης Λυμπερόπουλος
Αγίου Δημητρίου 44
154 52 - Ψυχικό, Τηλ. 210 6711302
e-mail: glib@mie.uth.gr

Διάθεση: Βιβλιοπωλείο ΝΙΚΟΣ ΠΛΟΥΜΗΣ
ΚΟΝΙΤΣΑ - 44100
Τηλ. 26550-24574

ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ ΘΕΟΔΩΡΙΔΗ
Γαριβάλδη 10 Ιωάννινα
Τηλ. 2651077358

Στη νεογέννητη μικρή Άννα

Εισαγωγή

Τα τέλη Ιουλίου 1996, μέγας σεισμός πέντε και εννιά ρίχτερ, τάρραξε την Κόνιτσα. Πέσανε τα μισά σπίτια στην Κάτω Κόνιτσα. Το δικό μας, στο Κέντρο της Πάνω Κόνιτσας, στην παλιά συνοικία Μπουράτζαρη, του Βαροσιού, χτίσμα του 1827, έπαθε σοβαρές ζημιές. Οι πέτρινες καμινάδες των τζακιών πέσανε όλες. Οι σοβάδες απ' τους εσωτερικούς τοίχους ξεκόλλησαν απ' τα ντουβάρια, σαν τεράστιες μονοκόματες άσπρες ασβεστόπλακες και σωριάστηκαν στο πάτωμα. Οι σκελετοί αποκαλύφθηκαν γυμνοί, πέτρινοι με τα ξύλινα δεσίματά τους. Κανονικό σταυρόλεξο. Στο παλιό τζάκι του "χειμωνιάτικου", ξηλώθηκε η φούσκα ολόκληρη κι έπεσε πάνω στον παρακείμενο αργαλειό της μάνας μας. Σέ πολλές μεριές, κει που το ταβάνι ακουμπάει στον τοίχο, σπάρραξαν οι πέτρες της κορυφής των μεσότοιχων, καθώς οι γρέντες του νταβανιού με το σεισμό πήγαιναν πέρα δώθε, και τίς παράσερναν. Σέ δυο δωμάτια σαραβάλιασαν και τα ίδια τα νταβάνια. Έπιπλα, καθρέφτες, κρεβάτια, κουζινικά, λάμπες, βιβλία, όλα φύρδην μίγδην πεσμένα ακατάστατα στο πάτωμα, πνιγμένα στο χώμα και στη σκόνη σούσφιγγαν από λύπηση την καρδιά και σου προκαλούσαν δάκρυα και κατάθλιψη. Βρέθηκα ο ίδιος με το σεισμό εκεί. Μόνος, και είδα το χάρο με τα μάτια μου. Ξενύχτησα κάμποσες βραδιές μέσα στ' αυτοκίνητό μου, που ήταν αραγμένο στην άκρη του κήπου, και κουνιόμουνα από τους μικρότερους μετασεισμούς με τις ώρες, εκεί μέσα, αναμένοντας κάθε φορά να σωριαστεί και το σπίτι, στα πενήντα μέτρα μακριά, παρόλο που οι μηχανικοί με διαβεβαίωναν ότι οι παλιοί μαστόροι ήξεραν πολλά μυστικά των σεισμών και κατάφεραν με πέτρες, ξύλα καστανιάς και χώμα στα αρχοντόσπιτα, να κρατούνε όρθια τα ντουβάρια στίς θύελλες των σεισμών. Πανάρχαια η πείρα των μαστόρων της Κόνιτσας, πανάρχαιοι και οι σεισμοί. Τελικά, κουράστηκα ψυχικά. Έβαλα μαστόρους κι έφραξαν τις τρύπες στο τσατί από τις πεσμένες καμινάδες για να μην μπαίνει η βροχή και τα κάνει από κάτω λίμπα. Έκλεισα το σπίτι έτσι, όπως ήταν κι έφυγα για την Αθήνα, πιστεύοντας ότι έσβησε μέσα μου για πάντα ο θρύλος της αιωνιότητας και της σιγουριάς της Κόνιτσας. Το αποκούμπι μας σε κάθε συφορά, τερμάτιζε αδόξως. Παράδωσα τα κλειδιά στο γείτονα. Και

δε γύρισα ούτε και μια ματιά τελευταία να ρίξω πίσω μου.

Ύστερα απο ένα χρόνο, όταν οι μετασεισμοί σταμάτησαν και μάθαινα ότι στην Κόνιτσα, ο κόσμος είχε αρχίσει την αποκατάσταση των σπιτιών του, με τα δάνεια που έδιναν οι Τράπεζες, και κάτω από τις συνεχείς προκλήσεις των μηχανικών και των εργολάβων που είχαν πέσει σαν σφήκες στο μέλι, σκέφτηκα πως θάπρεπε κι εγώ να κάνω ένα ταξίδι ίσαμε κεί για να βολιδοσκοπήσω την κατάσταση. Στά Γιάννενα είχα κιόλας μετανοιώσει για την απόφασή μου. Κατά βάθος αρνιόμουνα να δω το σπίτι των παιδικών μου χρόνων ρημαγμένο.

Στην Κόνιτσα έμεινα σε ξενοδοχείο, κι απόφευγα να στρίψω το κεφάλι μου προς το σπίτι. Μέπιανε κάτι στο λαιμό. Κι άφηνα τη φαντασία μου να το φαντάζεται όπως ήταν προσεισμικά. Η καρδιά μου δεν έλεγε να με βοηθήσει να πάρω τον ανήφορο. Τελικά ο φίλος μου Μιχάλης, που έβλεπε το δράμα μου, με τους δισταγμούς μου και τη θλίψη μου, με πήρε και με πήγε από τον αυτοκινητόδρομο, Κυριακή πρωί ίσαμε τα Πλατάνια. Στο δρόμο είδαμε μαζί κάτι σπίτια που είχαν επισκευασθεί. Και κεί, σέ κάθε ξαναφτιαγμένο σπίτι, ο καλός μου φίλος σταματούσε και μου συμπλήρωνε.

-Νάβλεπες αυτά πώς ήταν.... Χειρότερα, πολύ χειρότερα από το δικό σου.

Πήρα κουράγιο. Καί κατηφορίζοντας στην επιστροφή με πέρασε από το σπίτι. Καί μπήκαμε μέσα. Έσπασε ο πάγος. Έτσι καί πήρα την απόφασή. Αλλά ήταν μια πολύ μεγάλη περιπέτεια. Αρχίσαμε.... Ξύλωνε καί ράβε. Δυόμιση χρόνια. Καί ο ίδιος, να πάω καί νάρχομαι, στην Κόνιτσα. Να μένω σε ξενοδοχεία, όπου έκανα και τις συζητήσεις με τους εργολάβους κάθε φορά που ήταν ανάγκη. Καί μια μέρα, κεί που περίμενα τον εργολάβο με λογαριασμούς, τον βλέπω νά 'ρχεται καί να κουμπάει πάνω στο τραπέζι μια κανίστρα με παλιόχαρτα.

-Ξέρω. Τό ψώνιο σου με τα αρχαία. Μου λέει. Πάρε κι αυτά, έτσι όπως τα βρήκα, ξυλώνοντας το μπάσι του χειμωνιάτικου με το πεσμένο τζάκι.

Έρριξα μια ματιά στα βρώμικα χαρτιά και δεν μούκανε η καρδιά να ταγγίξω και προ παντός να τα πάρω στο δωμάτιο μου. Ωστόσο μέτρωγε η περιέργεια. Στριφογύριζα ίσαμε το βράδυ, κι όταν νύχτωσε, κάλμαρε το μέσα μου. Είδα πώς η κανίστρα ήταν το αναπόφευκτο. Την πήρα καί την πήγα στο δωμάτιό μου. Απλωσα κάτω τίς εφημερίδες πούχα μαζεμένες στο

κομοδίνο. Καί βάλθηκα να ψάχνω... Τάβαλα σε μια τάξη ξεχωρίζοντάς τα. Στή μια μεριά έβαλα τα τούρκικα ταπιά, με τουράδες και υπογραφές. Δέν ήμουν σε θέση να κάνω τίποτα μ' αυτά Μια άγνωστη κι ανεξερεύνητη περιοχή. Στην άλλη στοίβαζα κάθε χαρτί πού έβγαινε από κεί μέσα τσαλακωμένο, βρώμικο, διαλυμένο, ασύνδετο ή και συνδεδεμένο σαν τεφτέρι μπακάλικου, ή μπλοκ. Σ' ένα δεύτερο γύρω ξεχώρισα τα τυπωμένα χαρτιά. Έτσι ήρθε κι έγιναν τρεις ντάνες. Τα τυπωμένα χαρτιά ήταν από παλιά έντυπα βιβλία διαλυμένα. Τα χειρόγραφα ξεπλυμένα σχεδόν όλα από την υγρασία που μόλις διαβάζονταν, έμοιαζαν νάναι κομμένα από τετράδια των οποίων τα εξώφυλλα μπήκαν κι αυτά πάνω στην ντάνα. Σε κάμποσα εξώφυλλα με κεφαλαία γράμματα φιγούραρε η λέξη ΦΥΛΛΑΔΑ. Καί θυμήθηκα το πόσο κοινή ήταν η λέξη ΦΥΛΛΑΔΑ, όταν ανοίγαμε κείνο τον καιρό τα ντουλάπια της Κυράς. Φυλλάδα για τα μπόρτζια του σπιτιού. Φυλλάδα για τα δοσίματα στην εκκλησιά και στην Κοινότητα, Φυλλάδα για τα χασιλιάτικα, Φυλλάδα για το χαρχακί του μαγαζιού. Κι έπειτα ακολουθούσαν διάφορες άλλες φυλλάδες τυπωμένες με Βίους Αγίων. Βίους Ληστών. Η Φυλλάδα του Γαδάρου. Η Λογαριαστική, η Φυλλάδα της Βοσκοπούλας, οι Φυλλάδες της Παναγίας. Του Αγιώργη του Νεομάρτυρα. Οι Φυλλάδες με Γιατροσόφια των κομπογιαννιτών. Οι Φυλλάδες πού εξηγούσαν τα όνειρα, οι Φυλλάδες με τα Ηπειρωτικά Μελετήματα του Ιωάννου Λαμπρίδη. Οι Φυλλάδες με Δρομοδείχτες, οι Φυλλάδες με παραγγέλματα υγείας και φαγητών.

Όταν μπήκα στις λεπτομέρειες της ταξινόμησης διαπίστωσα ότι ανάμεσα σ' όλα αυτά ήταν και τρία εξώφυλλα απο τεφτέρια διαλυμένα που κάτω απο τη λέξη ΦΥΛΛΑΔΑ είχε μισόσβηστη και τη λέξη ΔΙΚΗ ΜΟΥ.

Δεν χρειάστηκε να σκεφτώ πολύ, γιά να φτάσω στο συμπέρασμα Ότι τα γράμματα στα εξώφυλλα και στα χειρόγραφα χαρτιά ήταν της Κυράς, γιατί κανένας άλλος μες το σπίτι δεν έγγραφε τόσο όμορφα. Καί ακόμα πως πίσω από τη φράση ΦΥΛΛΑΔΑ ΔΙΚΗ ΜΟΥ, κρύβονταν κάποιες σημειώσεις της Κυράς ιδιαίτερες. Ίσως εξομολογητικές. Ίσως σημειώσεις αυτοβιογραφικές. Ίσως ακόμα και ξεσπάσματα ενάντια σ' ανθρώπους πού την πίκραναν. Καί τότε άρχισα να ξεχωρίζω από τη ντάνα τα χειρόγραφα πού περιείχαν αφήγηση σε πρώτο πρόσωπο. Φανερό πως ήταν σημειώσεις αυτοβιογραφίας της.

Έφαγα μέρες να βρω τίς συνέχειες τόσο γιατί δεν διαβάζονταν όσο και γιατί έλειπαν πολλά φύλλα. Τελικά κατάληξα στο κείμενο που ακολουθεί.

Δεν έχει όμως τέλος, και σε πολλά σημεία είναι ξεκρέμαστο, ασύνδετο. Και είμαι βέβαιος πως αν τώρα ζούσε η Κυρά και τόβλεπε δεν θα το ενέκρινε. Ίσως μάλιστα και να μην ενέκρινε καθόλου και την παρουσίασή του, γιατί καθώς παρατήρησα σολη αυτή τη στοίβα των χαρτιών δε διάβασα πουθενά τονομά της, την υπογραφή της. Μόνον ο γραφικός της χαρακτήρας πρόδινε την ταυτότητα τους. Ήταν το σίγουρο σημάδι της Κυράς των σημειώσεων. Και βγήκε στη φόρα. Είμαι σίγουρος ότι θα υπήρχαν κι άλλα σημειώματα, θα υπήρχε και συνέχεια, αλλά ποιος ξέρει; Οι συμφορές που χτύπησαν το σπίτι από κεί και πέρα, ήταν το μεγάλο δράμα της Κυράς. Τι να πρωτογράψει και με τι καρδιά?

Οι τριάντα μέρες αιχμαλωσίας του Νικολάκη από τους Λεσκοβικινούς κλέφτες του Νταμάζη. Η οικονομική καταστροφή του Μπεκιαρέικου. Η αναχώρηση του Νικολάκη για το Βόλο. Τα τρία κορίτσια πού γεννήθηκαν μετά. Η αρρώστια -καλπάζουσα φυματίωση πού χτύπησε το Νικολάκη κι ο θάνατός του. Το φευγιό του μονάκριβου γιου της Γιαννάκη για τη Ρουμανία. Ο ανομολόγητος άτυχος ερωτάς του, η αρρώστια κι αυτουνού κι ο θάνατος του στην Κόνιτσα

Οι παντρείες των τριών κοριτσιών. Δυσκολίες αναρίθμητες. Έπειτα όλα αυτά τα χρόνια αγόγγυστη κι αξιοπρεπής επιβίωση με όσα χτήματα είχαν απομείνει, τα νυχτόημερα στον αργαλειό, κι η αυτοθυσία της Κίκως, νά πουλάει στο παζάρι τις ποδιές, τους σιτζαντέδες, τά κιλίμια και τις κλούφες.

Τελειώνοντας το παραπάνω κείμενο, κλείνω τα μάτια μου και αναπολώ την Κυρά (τη γιαγιά μου) κείνα τα χρόνια, καθισμένη πάνω στο μπάσι του χειμωνιάτικου, δίπλα στο παράθυρο. Ώρες ολόκληρες σιωπηλή. Να κοιτάζει στο δρόμο τους διαβάτες. Γερασμένη. Σεβαστή σ' όλους. Η Κυρά μας, ο καλός άνθρωπος. Το γούρι του σπιτιού... Η Άννα Νικολάκαινα Μπεκιάρη.

Το βλέμμα της είχε μιαν απέραντη μελαγχολία.

Στοχάζονταν? Η μνήμη της σεριανούσε σε μέρες καλύτερες? Ήταν ο τρόπος της να ξεφεύγει αθόρυβα στο δικό της κόσμο. Κάτι που στο σπίτι είχαμε όλοι αποδεχτεί, σαν ανταμοιβή σ' αυτό πού χάριζε σ' όλους μας αφειδώλευτα μόλις γύριζε το βλέμμα της προς τα μέσα και βλέπαμε τον παράδεισο Γαλήνιο. Γιομάτο αγάπη. Γιομάτο ελπίδα.

Μ' αυτόν τον Παράδεισο μεγαλώσαμε εμείς τα παιδιά.

... Η Κυρά, πέθανε το 1939 κι άφησε στο σπίτι μας έντονη και ζωογόνα μνήμη

Η ΦΥΛΛΑΔΑ ΑΝΝΑΣ ΤΗΣ ΝΙΚΟΛΑΙΝΑΣ

Α΄ Ταξίδι στη Θεσσαλία

Οι Μπέρκοι-(Μπέργοι-Βέργοι) της Κόνιτσας κάθε Αηδημήτρη καρτερούσαν να φανεί στην Μακριά Ράχη το ατέλειωτο καραβάνι πούρχονταν από τίσ Καμινάδες της Καρδίτσας φορτωμένο με τα γεννήματα και τους άντρες του σπιτιού. Μπροστά, στη μέση και πίσω τα παληκάρια με τίσ φουστανέλλες, οπλισμένα, φύλαγαν τα αφεντικά και τηνπραμάτεια..

Στό Μπούσι, πρίν φτάσουν στη Μακριά Ράχη, έκαναν στάση για να φτιαχτούν. Να ρίξουν λίγο νερό στο πρόσωπο τους, να καθαρίσουν τα τσαρούχια τους, να στρώσουν τίσ φουστανέλλες τους, για νάναι περνώντας απ΄ το Παζάρι φιγουράτοι κι αφεντάδικοι. Έτσι τους ήθελαν οι Μεγάλοι. Κι αν αυτό παλιότερα έβγαινε από μόνο του, εδώ και δυο τρία χρόνια επιβάλλονταν από τα πράματα.

Τα μαντάτα ήταν μαύρα κι άραχλα. Τό σπίτι μας, το σπίτι των Μπέρκων που ντάμ μπαπαντάμ μεσ΄ το Τούρκικο κατάφερνε να βγαίνει σώο και ακατάλυτο, άφθαρτο κι απείραγο, ξεπερνώντας θύελλες και κατατρεγμούς, έπεσε στα χέρια του θείου Σπύρου Μπέρκου, που ήταν ο τελευταίος πρεσβύτερος γιος και κληρονόμος της οικογένειάς μας, (κατά την παράδοση και το οθωμανικό δίκαιο, ήταν κι ο διαχειριστής της περιουσίας μας). Και κείνος το χαντάκωσε.

Πνιγήκαμε στα μπόρτζια (χρέη). Καί τώρα κινδύνευε η αξιοπρέπεια μας.

Ο πατέρας μου, Πέτρο Μπέργος(Μπέρκος), δεύτερος γιος, πού έμεινε ολοχρονίς στην Κόνιτσα, για να κρατάει το πατρογονικό μας, αναγκάστηκε εδώ και πέντε χρόνια να γίνει σουργούνης (εξόριστος) και να εγκατασταθεί στους Καμινάδες, στο Κονάκι, προσπαθώντας να βάλει κάποια τάξη στα μπόρτζια του τσιφλικιού.